

מסורת הש"ס

א) שנת קיז. ב)שנת י"ח: יומא פת, ג) ונכרות כנא, ד) מריק טו, ה) ומוקספ פ"ה, ו) וטריק שס ספסחיס נד: ו), מריק ח: ז) ונעיל יכ: ו), נצי רשי ספסחיס נד: ד"ה בין השמשות וכו' והמג"א ס' מקד ס"ק כג הינוו גע"פ, ח) ופיק דתמורה ד"ב: וע"ש בתוס' ד"ה ואין,

הגהות הב"ח

א) גמ' ב שוהא משום אכל כגון תשעה חבץ. ג"כ פי' דברנבן אית לנלוני בין שהוא משום אכל וצין שהוא משום תענוג אכל ביוה"כ שהוא דלוריימא אע"פ שהוא משום תענוג אסור בין בחמין בין קטני: (ג) שם מאי לאו טבילה וכתנאי אלימא בחמין כי כלל ומיתת עסקין נמחק: (ד) רש"י ד"ה ה"ג א"כ לא לא בחמין: (ה) ד"ה לא טביליה אסור ברחיצה גבי תענית: (ו) ד"ה לא אשארם קאי אנעילה ומלאכה ועולם הך: (ז) תוס' ד"ה אמר ר"ח כי כגון תשעה חבץ ואכל אסור בין כי כלל ומיתת אסור אפילו בטונג נמחק: (ח) ד"ה וכן כי פירוש דקאי אהא דקאמרינן דבצונן מותר: (ט) בא"ד כלומר שאסר דיוני קאי אנעילה ומלאכה אכל לא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכן. מותר בצונן וקשי' לר"ח. ק' לי הא אדרכה כיון דמיימי וטבילה תני כל גופו אסור א"ו ופס"ה תני כל גופו אסור א"ו דהקוסא כהיפוך דמוכח דתענית ג"כ אסור בטונג כל גופו וקשיא לר"ח וכמ"ש רש"י:

הגהות הגר"א

[א] גבי (שלושין ניהוו) תלמי' וימשי' רבינו ב"ד ס' רח ס"ק קסח וע"ש):

לענין רש"י

אישורדורדיון

[אישורדורדיון]. המוס. קרי"א [קריידירא]. גיר.

רבינו גרשום

איפוך אנא. דפלגא דיומא קמא ורלאותא קרו ומפטור. במנחת הערב (וכו') ובאכירה על ברכי. אלימא דרביעית תבא הוו מצלי. אף אנן גמי תנינא. דבתענית צבור אינו אסור אלא בחמין, דקתני נועלין את המרחצאות. א) אבל הוכי איבעי ליה למיתני, מי צייז למיתני סוכרין את הנהרות. א"ר שישא בר אבא רב אידי בר אבין הכי קשיא ליה מדריש קתני אסורין ברחיצה.

דרחיצה משמע בחמין, למה לי למתני נועלין את המרחצאות. דמשמע גמי חמין, לאו למימר דבחמין אסור ובצונן מותר, והיינו דקאמר אף אנן גמי תנינא כרב חסדא, דבתענית צבור בצונן מותר. גימא מסייע ליה. לאב"י, דשמעינן ליה דאמר תענית צבור אסור בין בחמין בין בצונן. לבולי עלמא לא. הרי לך תשעה באב ב) שהוא תענית צבור, ודייקנא דאפילו בצונן אסור. אמר רב חנא. מהכא לא תסייעי לאב"י, דבלי נצרכא הא דקתני טובלין כדרכן אלא לחמי טבריא, דמצי למיטביל בהו, והכי קאמר, טובלין כדרכן בחמין אבל כ"ע לא, אבל בצונן אפי' לכ"ע שרי. כדיי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה אחת. שלא יהיה טובל עליו בת"כ כלל. א"א בשלמא דת"ק אמר כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בצונן בת"כ אבל כ"ע לא, היינו דקא פליג רב חנינא עליה דת"ק דחייבי טבילות אין טובלין בצונן, דכדיי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה אחת, אלא אי אמרת בצונן שרי לת"ק, והכי קתני חייבי טבילות טובלין כדרכן בחמין אבל כ"ע לא, אבל בצונן מותר לכ"ע, וקפליג רב חנינא עליה דת"ק דלא מצי למיטביל בחמין, א"כ ליכא איבוד טבילה, דהא טביל בצונן אע"פ שאינו טובל בחמין, דהא שרינו טובל בחמין, דהא שרינו בצונן לכ"ע, אלא לאו לצולא אמר ת"ק בצונן טובלין אלא כ"ע לא, ומסייעא לאב"י. א"ר פפא. לצולא אמר ת"ק טובלין כדרכן בחמין אבל לכ"ע אסור, ועונן שרי לכ"ע, ודאמר א"כ טבילה בצונן איכא וליכא איבוד טבילה, ר' חנינא הוה קאי בדוכתא דלא שכיחא עונן, ולעולם מהכא לא חסייעיא לאב"י. כל [ש]אמרו אסור ברחיצה כו'. באלו תענית. מאי לאו. הא דקתני וכן אתה מוצא באבל, אכולהו, אחאי גמי דקתני בסופא דמילתא (בהאי מסכתא באידך פירקא), כשאמרו אסור ברחיצה וכו', ורחיצה לא משמע אלא בחמין, וקשיא למאן דאמר כל שהוא משום אבל אסור בין בחמין ובין בצונן. לא אשאר. לבר מרחיצה קאמר וכן אתה מוצא באבל, אבל ברחיצה מחללקין, דאילו בתענית קתני ברחיצה דמשמע בחמין אבל לא בצונן, ואילו באבל אסור בין בחמין בין בצונן.

ה) חולי ציל ציל אכ"י אלא הכי וכו'. ב) לכאורה תמוה דהא גם לר"ח תצ"י אסור בטונג ומאי מייתי מינה ראיא לנאי ואולי דרבינו לא היה גורם בדברי ר"ח גמון מ"ב ועדיין כ"ע.

מאימתי פרק ראשון תענית

איפוך אנא. דפלגא דיומא קמא הוו קרו ומפטרי וצבו רחמי ובאידך פלגא מעייני: **על מעל הגולה**. ואני יושב משומם עד מנחת הערב ובמנחת הערב קמתי מתענייתי ובקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על צרכי ואפרשה כפי אל ה' אלהי: **ובמנחת הערב קמתי**. אלמא

איפוך אנא לא סלקא דעתך דכתיב ואלֹא־יאספו כל חדר בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה וגו' וכתיב וּבִמְנַחַת הָעֶרֶב קָמָתִי מִתְעַנִּיתִי וּאִפְרַשָּׁה כַּפִּי אֶל ה' אֱמֹר רַפְּרָם בַּר פַּּאֵא אֱמֹר רַב חֲסֵדָא כָּל שְׁהוּא מְשׁוּם אֲבֵל ^(א) כְּגוֹן * תִּשְׁעָה בָּאֵב * ואבל אסור בין בחמין בין בצונן: כ' שהוא משום תענוג כגון תענית צבור בחמין אסור מותר אמר רב אידי בר אבין אף אנן גמי תנינא ונועלין את המרחצאות א"ל אבבי ואי בצונן אסור סוכרין את הנהרות מבעי ליה למיתני אמר רב שישא בריה דרב אידי אבא הכי קשיא ליה מכדי תנן אסור ברחיצה נועלין את המרחצאות למה לי אלא לאו ש"מ בחמין אסור בצונן מותר לימא מסייע ליה ^(ב) ד כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ במאי אילימא בחמין ^(ג) ה טבילה בחמין מו איכא וא] שאובין ניהוו אלא לאו בצונן וחייבי טבילות אין איניש אחרינא לא אמר רב חנא בר קטינא לא נצרכה אלא לחמי טבריא אי הכי אימא סיפא א"ר חנינא סגן הכהנים כדי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה פעם אחת בשנה ואי אמרת בצונן מותר ירחין בצונן אמר רב פפא באתרא דלא שכיח צונן תא שמע ^(ד) א כשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר ^(ה) ו כשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר הא כיצד יוצא לדרך נועל נכנס לעיר חולץ ^(ו) ה וכשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר וכן אתה מוצא במגודה ובאבל מאי לאו אכולהו ובמאי ^(ז) עסקינן אילימא בחמין פניו ידיו ורגליו מי שרו והאמר רב ששת ^(ח) אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך וכן אתה מוצא במגודה ובאבל אשארא קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבועה ה' התם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא ^(א) ה תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער ^ב ומכבם כסותו במים אמר רב חסדא ^ב בתער אבל לא במספרים ^ב במים ולא בתר ולא בחול אמר רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבועה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

איפוך אנא. פי' דנימא פלגא קמייאא דיומא מללו וצבו רחמי ואידך פלגא מעייני צמילי דמתא ומשני לא ס"ד: **אמר רב חסדא כל שהוא משום אבא** כגון **תשעה באב** ^(א) **אסור** אפי"ו בצונן **ואבל** אסור בין בחמין בין בצונן **ובר'** ירושלמי יוסף צריה דרבי יהושע בן לוי בתשעה חבץ וציוה"כ מרחין ידיו ומקנה צמפה ומעצירה על גבי עיניו רבי יונה תרי סמרטוטי ויהיז תותי כרעיה פי' היה מניח סמרטוט תחת הכר כדי ללחלחו ומעצירו על גבי עיניו: **ובר'** שהוא משום **תענוג** **ובר'** ועכשיו שאין תענית לצור צבכל אלא תשעה חבץ מותרין אפילו בחמין אפילו י"ז בתמוז ולזו גדליה כן פסק ראב"ה ור' יואל אציו אסר לחוץ בחמין:

ונועלין המרחצאות. פי' שהן חמין: **אפיו סוכרין** נהרות בו'. כלומר אי הוה אסור בטונג מי איכא למיתני סוכרים נהרות פשיטא דלא מצי למסכר כלומר כמו קן לא תדיוק מהא דקתני ונועלין המרחצאות: **חביר"ה בחמין מו איבא**. הא שאזנים ניהוו מדלא קאמר משכחת לה טבילה (בחמין) דכשירה בחמין כגון שהותמו והומשכו לצריכה אלא שאמר בחמי טבריא יש להוכיח דכולו שאזב אפילו ע"י המשכה לא מהניא טבילה והא דלמר ^(ב) דהמשכה כולה כשירה י"ל לענין שאינה פוסלת את המקוה כשאר מים שאזנים אכל טבילה ודאי אינו עולה בהם: **ובן אתה מוצא במגודה ואבל מאי לאו אכולהו**. פי' ^(א) אהא דקאמרינן וצונן מותר דאכל גמי * מותר בטונג וקשיא לרב חסדא דלמר אכל אסור בין בחמין בין בטונג ומשני אשארא כלומר כשאר דיוני ^(ב) אנעילה וסיכה אכל לא קאי אהא דצונן: **הכביד** שערו מיקל בתער. פי' דרך חמירה אכל

לא כדרכו דרך גילוח מדקאמר מיקל ולא קאמר מגלח:
בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך וכן אתה מוצא במגודה ובאבל אשארא קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבועה ה' התם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא ^(א) ה תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער ^ב ומכבם כסותו במים אמר רב חסדא ^ב בתער אבל לא במספרים ^ב במים ולא בתר ולא בחול אמר רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבועה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך וכן אתה מוצא במגודה ובאבל אשארא קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבועה ה' התם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא ^(א) ה תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער ^ב ומכבם כסותו במים אמר רב חסדא ^ב בתער אבל לא במספרים ^ב במים ולא בתר ולא בחול אמר רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבועה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

לא אכל בטונג שרי: כדי. רחוי הוא בית אלהינו כו': ואם איסא. כדמוקמת לה דצונן שרי מאי קא מהדר ליה רבי חנינא לתנא קמא מתיבוד טבילה נהי דלא טבלי בחמין משום כבוד בית אלהינו הא מנא טבלי בטונג אלא לאו בטונג גמי אסידי והיינו דלמר לאכד: **אמר רב פפא**. לעולם בחמי טבריא והיינו דקאמר^(א) **יכא לדרך**. חוץ לעיר: וכן אספ מוצא צמגודה ואכל: הכי גרסינן **במאי אילימא בחמין רב שש אסור אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו בטונג מאי לאו אכולהו כו'.** הא דקתני וכן אתה מוצא צמגודה ואכל אכל הני קאי ואפילו ארחייה ושמע מינה דבתענית צבור אסור לרחוץ כל גופו ואפילו בטונג ומיזבתא לרפרס בר פפא: **לא אשארא קאי**. אנעילה ^(א) וסיכה ועולם הך רחיזה בחמין היא אכל בטונג שרי לרחוץ כל גופו. והשמת דלמרת צמגודה ואכל לאו ארחיזה קיימי ליכא לאקשויי כדפרכת לעיל אילימא בחמין מי שרי: **ורחץ בטונג כסוד שצעה** גרסינן. אלמא בטונג שרי: **שספפוו אכליו**. זוה אחר זה דקתני שממו בניו שניהם ולפיכך תמירו לו כדאשכחן גבי שיער: **מיקל כסער**. דשקיל פורתא מינייהו: **וצסער**. דרך שינוי: **נסר**. קרקע הוא או אכן כעין שקורין קריי"ל צלע"ו: **צמר וחוץ** דרך לכנס שיתלבן: **מידי דהוה אבשרא וחמרא**. דתענוג הן כלונ:

אין
בצונן, אבל כל שהוא משום תענוג כגון תענית ציבור בחמין אסור ובצונן מותר. מאחר דקתני אסורין ברחיצה למה לי למיתנא תוב ונועלין את המרחצאות, אלא רחיצה דאסנא רחיצה במרחץ בחמין הוא דאסור אבל בצונן שרי. ואיתנין לטויעה לרב חסדא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים, ואמרי' [בחמין] ליכא לאוקומה דשאובין ניהוו, אלא בצונן, ואי אמרינן לכולי עלמא רחיצה בט' באב בצונן שרי, איצטריך לאשמועינן טבילה בצונן שהיא מצוה בזמנה דשרי, אלא ש"מ רחיצה אפי' צונן אסור, ובטבילה דמצוה שרי, ולכולי עלמא אסור. ואדחי', לעולם בצונן לכולי עלמא שרי, והא ברייתא בחמין היא, ואם תאמר מים שאובין הן, כגון חמין טבריא דמים חמין ניהוו. ואקשינן, אי הכי סיפא דקתני ר' חנינא [סגן] הכהנים אומר (מים חמין) כדי הוא בית אלקינו (לעבור) [לאבדן] עליו טבילה אחת בשנה, לטבול בצונן דשרי וליכא עבירה. ודחי באתרא דליכא צונן, ורחיצה בחמין אסור משום כבוד בית אלקינו שחורב, כדי הוא בית אלקינו לצבות טבילה (אחת) בזמנה פעם אחת. ה"ש כשאמרו בתענית אסור ברחיצה לא אמרו [אלא] כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר. וכשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר, הא כיצד יצא לדרך נועל, הגיע לעיר חולץ הסנדל מרגליו ומחליף יתף. וכן אתה אומר במגודה ובאבל. ודחינן לא, כי קא קתני וכן באבל בנעילת סנדל ואמלאכה אבל רחיצה לא, ולעולם בחמין.

בצונן, ואילו באבל אסור בין בחמין בין בצונן.

רבינו חננאל

נבא א מיי פ"ה מהלכות תעניות הלכה י סמג עשין מד"ס ג טוש"ע א"ח ס' מקדנ סעף ז:

ב ב מיי פ"ה מהלכות אכל הלכה ד סמג עשין שס טוש"ע י"ד ס' שפא סעף א:

בא ג מיי פ"ג מהלכות תענית הלכה ד טור וש"ע א"ח ס' תקעה סעף ג:

בב ד מיי פ"ג מהלכות צניעות עשור הלכה ב טוש"ע שס ס' מקדנ סעף ח:

ה [וטוש"ע יו"ד סימן רח סעף עה]:

בג ו ז ח מיי פ"ג מהלכות תענית הלכה ד טור ש"ע שס סימן תקעה סעף ג:

בד ט מיי פ"ה מהלכות אכל הלכה ד סמג עשין ב טוש"ע י"ד ס' שפא סעף א:

י [וטוש"ע י"ד סימן שפא סעף ד]:

בה כ מיי שס פ"ו הלכה יו טוש"ע י"ד ס' שז סעף ג:

כו ל מיי שס טוש"ע שס ס' שפט סעף א:

כז מ מיי שס טוש"ע א:

כח ז מיי שס טוש"ע שס ס' שפט סעף א:

תורה אור השלם

- ↑ ואלי יאספו כל חדר בדברי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל על מעל הגֹּלֶה וְאֵנִי שֶׁב מְשׁוּמָם עַד לַמִּנְחָת הָעֶרֶב: עזרא ט ד
- ↑ ובמנחת הערב קמתי מתענייתי ובקרעי בגדי ומעילי ואברעה על ברכי ואפרשה כפי אל ה' וקשיא לר"ח וכמ"ש רש"י: עזרא ט ה

מוסף רש"י

בין בתשעה באב בין ביוה"כ. ואע"פ שאסורין ברחילה (בציה יח:). כשאמרו אסור במלאכה. גבי עכרז אלו ולא נענו (מו"ק טו:). וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל כו'. אסור ברחיצה. בתענית צבור (שם).

רבינו חננאל

[ו]תפלת התענית בשחרית לא יצילני למיגר, דכתוב ואלי יאספו כל חדר בדברי אלקי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד למנחת הערב, ובמנחת הערב קמתי מתעניתי ובקרעי בגדי ואפרשה כפי אל ה' אלקי, ש"מ תפלת התענית באחרית היום הוא בריביעית האחרון. אמר רב חסדא כל שהוא משום אבל כגון תשעה באב ואבל אסור ברחיצה בין בחמין בין בצונן, ואמר רבא אסורין אסורין ברחיצה דאסנא רחיצה במרחץ בחמין הוא דאסור אבל בצונן שרי. ואיתנין לטויעה לרב חסדא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים, ואמרי' [בחמין] ליכא לאוקומה דשאובין ניהוו, אלא בצונן, ואי אמרינן לכולי עלמא רחיצה בט' באב בצונן שרי, איצטריך לאשמועינן טבילה בצונן שהיא מצוה בזמנה דשרי, אלא ש"מ רחיצה אפי' צונן אסור, ובטבילה דמצוה שרי, ולכולי עלמא אסור. ואדחי', לעולם בצונן לכולי עלמא שרי, והא ברייתא בחמין היא, ואם תאמר מים שאובין הן, כגון חמין טבריא דמים חמין ניהוו. ואקשינן, אי הכי סיפא דקתני ר' חנינא [סגן] הכהנים אומר (מים חמין) כדי הוא בית אלקינו (לעבור) [לאבדן] עליו טבילה אחת בשנה, לטבול בצונן דשרי וליכא עבירה. ודחי באתרא דליכא צונן, ורחיצה בחמין אסור משום כבוד בית אלקינו שחורב, כדי הוא בית אלקינו לצבות טבילה (אחת) בזמנה פעם אחת. ה"ש כשאמרו בתענית אסור ברחיצה לא אמרו [אלא] כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר. וכשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר, הא כיצד יצא לדרך נועל, הגיע לעיר חולץ הסנדל מרגליו ומחליף יתף. וכן אתה אומר במגודה ובאבל. ודחינן לא, כי קא קתני וכן באבל בנעילת סנדל ואמלאכה אבל רחיצה לא, ולעולם בחמין.

בצונן, אבל כל שהוא משום תענוג כגון תענית ציבור בחמין אסור ובצונן מותר. מאחר דקתני אסורין ברחיצה למה לי למיתנא תוב ונועלין את המרחצאות, אלא רחיצה דאסנא רחיצה במרחץ בחמין הוא דאסור אבל בצונן שרי. ואיתנין לטויעה לרב חסדא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים, ואמרי' [בחמין] ליכא לאוקומה דשאובין ניהוו, אלא בצונן, ואי אמרינן לכולי עלמא רחיצה בט' באב בצונן שרי, איצטריך לאשמועינן טבילה בצונן שהיא מצוה בזמנה דשרי, אלא ש"מ רחיצה אפי' צונן אסור, ובטבילה דמצוה שרי, ולכולי עלמא אסור. ואדחי', לעולם בצונן לכולי עלמא שרי, והא ברייתא בחמין היא, ואם תאמר מים שאובין הן, כגון חמין טבריא דמים חמין ניהוו. ואקשינן, אי הכי סיפא דקתני ר' חנינא [סגן] הכהנים אומר (מים חמין) כדי הוא בית אלקינו (לעבור) [לאבדן] עליו טבילה אחת בשנה, לטבול בצונן דשרי וליכא עבירה. ודחי באתרא דליכא צונן, ורחיצה בחמין אסור משום כבוד בית אלקינו שחורב, כדי הוא בית אלקינו לצבות טבילה (אחת) בזמנה פעם אחת. ה"ש כשאמרו בתענית אסור ברחיצה לא אמרו [אלא] כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר. וכשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר, הא כיצד יצא לדרך נועל, הגיע לעיר חולץ הסנדל מרגליו ומחליף יתף. וכן אתה אומר במגודה ובאבל. ודחינן לא, כי קא קתני וכן באבל בנעילת סנדל ואמלאכה אבל רחיצה לא, ולעולם בחמין.

^[1] ואלי יאספו כל חדר בדברי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל על מעל הגֹּלֶה וְאֵנִי שֶׁב מְשׁוּמָם עַד לַמִּנְחָת הָעֶרֶב: עזרא ט ד

^[2] ואלי יאספו כל חדר בדברי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל על מעל הגֹּלֶה וְאֵנִי שֶׁב מְשׁוּמָם עַד לַמִּנְחָת הָעֶרֶב: עזרא ט ד